

„VIITURA VINE PE MUREȘ”. INUNDAȚIILE DIN JUDEȚUL TIMIȘ DIN PRIMĂVARA ANULUI 1970

Vasile Rămneanțu*

Cuvinte cheie: județul Timiș, 1970, inundații, lupta cu apele, Mureș, Timiș, Bârzava, pierderi materiale, evacuări oameni și animale.

Keywords: Timiș county, 1970, floods, water fight, Mureș, Timiș, Bârzava, material losses, evacuations of people and animals.

“The high flood comes on Mureș River”. The floods from Timiș County in the spring of 1970

(Abstract)

In the spring of 1970, severe floods affected most regions of Romania, causing loss of human lives and significant material damage, especially in the agricultural sector.

The floods also covered Timiș county, starting from the second part of May, but they were not as severe as in other areas. The greatest danger was caused by the waters of Mureș, putting the localities around Cenad at risk. The authorities took strong defense actions, being mobilized soldiers, members of the Patriotic Guards, locals, specialists from various fields, who fought days and nights in a row, most of the time in endless rains, with the unleashed elements of nature, building and strengthening dikes or trying to stop water infiltration into the dikes. These measures prevented devastating floods.

There also took place the evacuation of the population, animals, and material goods from the localities threatened by the raging waters. The gestures of solidarity that the residents of the unaffected areas made towards the victims during those difficult days must be emphasized.

The heavy rains, the melting of the snow in the mountain area led to the increase in the flows of the other important rivers that cross the county: Bega, Timiș, Bârzava, etc., which reached or exceeded the flood levels.

Despite people's efforts, floods also occurred in places where there were no dikes, due to infiltration or on the lands located between the bank of the rivers and the dikes, affecting houses (some collapsed), fields with agricultural crops, etc. Fortunately, no one lost their life in the county. The material destruction, the panic of that dark month of May 1970, remained however.

În luna mai 1970 în România au avut loc mari inundații, care au produs uriașe pierderi materiale¹, fiind afectate direct de apele revărsate peste 1.500 de localități, circa 85.000 de case, dintre care aproximativ 45.000 au fost dărâmate sau grav avariate, fiind distruse total sau parțial circa 20.000 de alte construcții (depozite, magazine, adăposturi pentru animale etc). Au fost, de asemenea, inundate 621 de întreprinderi și subunități industriale, producându-se mari pagube, iar în agricultură au fost acoperite de ape peste un milion de hectare, dintre care aproximativ 700.000 de hectare cu culturi de grâu, porumb, sfeclă, legume, recolta fiind distrusă în totalitate pe cea mai mare parte a acestora. Concomitent, au avut loc mari

alunecări de teren, fiind afectate peste 20.500 de hectare. Totodată, s-au pierdut zeci de mii de animale, păsări, mari cantități de cereale și de furaje, fiind distruse sisteme de irigații, plantații de vii și pomi, amenajări piscicole, sere, solarii etc.

Pagubele suferite de economia națională se ridicau la peste 10 miliarde lei, cele mai afectate județe fiind Mureș, Satu-Mare, Alba, Hunedoara, Cluj, Sibiu, Bistrița-Năsăud, Arad, Sălaj, Vrancea, Tulcea, Gorj. În timpul inundațiilor și-au pierdut viața 166 de oameni (care au fost identificați) și 14 au fost dați dispăruți².

În județul Timiș, în fața pericolului provocat de apele Mureșului, a fost întocmit de către Biroul Comitetului județean PCR Timiș „Planul de măsuri în vederea combaterii inundațiilor,

* Universitatea de Vest din Timișoara, B-dul Vasile Pârvan nr. 4; vasileramneantu@yahoo.com.

¹ Adam Burakowski, *Dictatura lui Nicolae Ceaușescu. 1965–1989. Geniul Carpaților*, Iași (2011), 149.

² „Raportul Consiliului de Miniștri cu privire la măsurile pentru înlăturarea efectelor calamităților naturale din primăvara anului 1970”, *Scînteia* (11 iulie 1970), 5.

evacuarea și apărarea populației, a animalelor și a bunurilor materiale”. Acesta prevedea reactivarea comandamentului județean condus de către primul-secretar Mihai Telescu, Vasile Daju în calitate de vicepreședinte și Mircea Cosma, secretar, cu scopul de a coordona activitățile de combatere a inundațiilor în zona râului Mureș (în acel moment singurul care provoca îngrijorare).

În data de 15 mai era prevăzută desfășurarea unei ședințe a Biroului Comitetului județean PCR și a comandamentului, unde urmau să fie luate măsurile urgente care se impuneau. Totodată, era instituit un serviciu de permanență la sediul Comitetului județean de partid, iar membrii Biroului Comitetului județean erau trimiși pe teren în zonele inundabile, fiind stabilite legături permanente cu comandamentul județului Arad.

Zonele aflate în acel moment în pericol de inundații erau Felnac-Periam, Sânnicolau-Mare, Sânpetru Mare-Igriș-Saravale, Alioș, Cenad. În localitățile amenințate de inundații urmau să fie repartizați lucrători din aparatul de partid și de stat, specialiști din instituțiile agricole județene, din cadrul Oficiului de Gospodărire a Apelor, din transporturi, de la Direcția de Sănătate, Inspectoratul Școlar, ofițeri din cadrul Statului Major al Comandamentului Gărzilor Patriotice, de Miliție, lucrători de la drumurile naționale și județene, precum și de la Întreprinderea de rețele electrice, Poștă, Telegraf, Telefon, Administrația Asigurărilor de Stat, care erau instruiți asupra misiunilor pe care le vor avea, aflându-se sub conducerea și îndrumarea membrilor Biroului Comitetului județean aflați în zonele respective.

Sarcini concrete reveneau și unităților militare din garnizoana Timișoara, care trebuiau să pună la dispoziția Comandamentului județean un număr de 4.300 de militari, ce urmau să participe la construirea și repararea digurilor, evacuarea populației, a animalelor și bunurilor materiale din zonele inundabile. De asemenea, Statul Major al Comandamentului județean al Gărzilor Patriotice va constitui în toate localitățile aflate în pericol detașamente de luptători, care erau la dispoziția membrilor Biroului Comitetului județean prezenți pe teren.

Tot în ziua de 15 mai, membrii Biroului Comitetului județean urmau să instruiască componenții birourilor Comitetelor comunale de partid, ai comandamentelor comunale contra inundațiilor în legătură cu obligațiile ce le reveneau în privința apărării și ridicării digurilor, evacuării populației,

animalelor și bunurilor, aprovizionării populației, măsurilor sanitare ce se impuneau etc.³.

Totodată, a fost elaborat un plan de acțiune pentru zona aflată în pericol, specificându-se că pentru înălțarea digului pe o distanță de 38 de kilometri în sectorul Periam-Sânpetru-Cenad urmau a fi organizate două puncte de lucru. Primul era constituit la Periam, unde era alocată o forță de muncă de 7.000 de oameni, dintre care 3.500 de militari (din cadrul Diviziei a 18-a), 970 de membri ai Gărzilor Patriotice (provenind din localitățile Periam, Lovrin, Variaș) și 2.530 de cetățeni civili (din localitățile specificate mai sus). La punctul al doilea de lucru, stabilit la Cenad, urmau să acționeze 2.500 de oameni, dintre care 500 de grăniceri și 300 de militari din unitatea de aviație, 920 de membri ai Gărzilor Patriotice și 780 de cetățeni din localitățile Sânnicolau, Cenad, Sânpetru Mare. Se sublinia că militarii și membrii Gărzilor Patriotice urmau a fi cazați în clădirile Căminelor culturale, în școli, în sediile Întreprinderilor Agricole de Stat (I.A.S.), Cooperativelor Agricole de Producție (C.A.P.), Întreprinderilor de Mecanizare a Agriculturii (Î.M.A.), în alte instituții, precum și la cetățenii din localitățile în care acționau. În vederea efectuării lucrărilor necesare prevenirii inundațiilor, în cele două puncte de lucru au fost trimise autobasculante (din partea Întreprinderii de transporturi auto Timișoara), screpere cu tractoare (provenite de la Trustul de construcții pentru îmbunătățiri funciare Timișoara), excavatoare pentru excavarea pământului necesar la supraînălțarea și consolidarea digului pe malul stâng al Mureșului în porțiunea Periam-Cenad, precum și o serie de unelte (lopeți, cazmale, roabe), saci, combustibil etc.⁴.

Autoritățile județene au stabilit și planul privind evacuarea populației, a animalelor și a bunurilor materiale, operațiunea urmând a avea loc în trei etape, în funcție de urgența situației. În prima situație urmau a fi evacuați locuitorii din Periam (la Lovrin), Sânpetru (la Gottlob), Igriș (la Bulgăruș), Cenad (la Tomnatic). În cazul urgenței a doua, evacuarea populației trebuia să aibă loc în caz de mare pericol, fiind avizate localitățile: Variaș (la Biled), Pesac (la Uihei), Saravale (la Șandra), Satchinez (la Carani), Sânnicolau (la Nerău sau Tomnatic), Cheglevici (la Grabați), Chereștur-Pordeanu (la Grabați), Beba-Veche (la Valcani sau Teremia-Mare). În cea de-a treia situație, urmau a fi evacuate localitățile Lovrin, Tomnatic, Dudeștii-Vechi,

³ Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Timiș (în continuare SJANT), fond *Comitetul județean PCR Timiș*, d. 25/1970, f. 1–2.

⁴ *Ibidem*, f. 3–5.

Valcani, Teremia-Mare, Teremia-Mică, Nerău, Gottlob. Se prevedea evacuarea oamenilor cu autobuze, camioane, remorci, căruțe⁵.

În privința evacuării animalelor și a altor bunuri materiale din CAP-uri, au fost alcătuite colective de tehnicieni care să coordoneze operațiunile de evacuare, fiind mobilizați și medici din alte circumscripții sanitare. În prima urgență, la CAP-uri urmau să fie evacuate:

<i>Localitatea</i>	<i>Bovine</i>	<i>Porcine</i>	<i>Ovine</i>	<i>Păsări</i>	<i>Evacuate la</i>
Periam	862	3.256	1.962	12.791	Gelu
Igriș	690	1.715	2.677	-	Lovrin
Cenad I	933	1.821	-	3.296	Teremia-Mare
Cenad II	871	1.913	1.370	2.562	Nerău-Tomnatic
Sânpetru Mare	986	2.242	1.869	9.987	Bulgăruș-Gottlob
Situația II					
Sănnicolau-Mare	1.296	4.578	4.664	5.681	Comloșu Mare
Saravale	800	1.542	4.237	-	Grabați
Pesac	802	2.942	1.210	188	Șandra
Variaș	1.357	5.159	2.055	18.018	Bărăteaz-Hodoni
Cheglevici+Colonia Bulgară	504	1.208	933	4.107	Iceea Mare
Cherestur	617	1.240	-	4.225	Uihei
Beba Veche	628	1.065	1.758	3.332	Comloș
Valcani	500	1.500	3.000	-	Comloșu-Mic
IAS, urgența I					
Periam, ferma Saravale	-	-	11.000	-	Recaș
Periam, ferma Sânpetru	820	-	-	-	Carani
Periam, ferma Sânpetru	-	4.500	-	-	Variaș
Sănnicolau Mare, ferma Icar	-	2.300	-	-	Tomnatic
Urgența a II-a					
Variaș	800	-	-	-	Biled
Variaș	-	13.000	-	-	Săcălaz
Variaș	-	-	-	30.000	Șandra
Cheglevici	-	4.000	-	-	Grabați
Sănnicolau Mare	-	4.500	-	-	Teremia
Sănnicolau Mare	1.500 (taurine)	-	-	-	Teremia Mică
Sănnicolau Mare	-	-	6.000	-	Nerău

Transportul animalelor trebuia să fie întreprins pe jos sau cu camioane și remorci, căruțe, tractoare, sub conducerea specialiștilor⁶.

Un alt document, „Organizarea aprovizionării și a asistenței medicale a populației”, prevedea ca Direcția comercială județeană să asigure stocuri de produse alimentare necesare pentru eventuale intervenții, pentru ajutorarea Cooperației de

consum din zonele inundabile. Se preciza că în acel moment exista la Timișoara și Lugoj un stoc de 300 de tone de zahăr, 170 de tone de ulei, 109 tone de conserve, 35 de tone de biscuiți și 18.500 sticle de apă minerală. Aceste cantități de alimente, precum și alte mărfuri alimentare, se aflau la dispoziția comandamentului, urmând a fi îndreptate spre localitățile unde era nevoie de ele.

De asemenea, erau constituite echipe de inter-

venție în localitățile afectate de inundații, care să evacueze mărfurile cooperativelor de consum în locuri sigure sau ca acestea să fie transportate în cooperativele din localitățile unde era adăpostită populația. În comunele respective, brutăriile vor primi cantități suplimentare de făină pentru a asigura pâinea sinistraților, iar cooperativele de consum vor fi aprovizionate cu cantități suficiente de conserve, lapte, biscuiți, apă minerală etc. Totodată, în comunele unde urma să fie evacuată populația (Lovrin, Gottlob, Bulgăruș, Tomnatic,

⁵ *Ibidem*, f. 5–6.

⁶ *Ibidem*, f. 6–10.

Biled, Uihei, Șandra, Carani, Nerău, Grabați, Valcani, Teremia), cantinele I.A.S.-urilor, I.M.A.-urilor, C.A.P.-urilor, ca și cele ale internatelor școlare, grădinițelor și restaurantele vor fi puse la dispoziția populației sinistrate. În același timp, autoritățile comunale trebuiau să găsească urgent și alte locuri, precum case particulare, în care se putea prepara hrana necesară refugiaților din fața apelor.

Au fost luate măsuri și pe linie medicală, fiind intensificată activitatea sanitaro-antiepideemică atât în localitățile evacuate, cât și în cele care găzduiau populația sinistrată. Medicii din teritoriu erau mobilizați pe loc, iar în Sânnicolau-Mare, Cenad, Sânpetru-Mare, Periam urmau să fie repartizate cadre medico-sanitare din Timișoara. Erau instituite servicii de permanență la Direcția Sanitară, Inspectoratul Sanitar de Stat, la toate stațiile de Salvare, permanență ce exista și la o serie de spitale din Timișoara (Spitalul nr. 1, Spitalul nr. 2, de copii, de Obstretică-Ginecologie), Spitalul de adulți și copii Lugoj, spitalele din Sânnicolau-Mare (unde se institua gardă dublă), Jimbolia, Deta, Ciacova, Laboratorul de epidemiologie. Au fost luate măsuri pentru ca la Sânnicolau-Mare să fie detașate autosanitare cu personalul medical aferent de la stația Timișoara, iar Oficiul Farmaceutic Timișoara trimitea medicamente la Sânnicolau-Mare (clorură de var, cloramină, vaccin antitific, gama globulină).

În privința școlilor, cele din localitățile aflate în pericol își suspendau cursurile în momentul începerii acțiunii de evacuare, elevii urmând a pleca împreună cu părinții lor, Inspectoratul Școlar, directorii unităților școlare trebuind să asigure păstrarea în bune condiții a materialului didactic, a mobilierului, a registrelor și cataloagelor, ca și a altor documente de arhivă. Paralel, urmau să fie întreprinse măsuri ca școlile, grădinițele, internatele să fie pregătite pentru adăpostirea militarilor, membrilor Gărzilor Patriotice participanți la acțiunile de stăvilire a apelor, cât și a cetățenilor evacuați. În privința cadrelor didactice și a elevilor din clasele superioare, aceștia vor lua parte la toate acțiunile întreprinse de către comandamentele locale.

Autoritățile de resort din localitățile care trebuiau să fie evacuate urmau să ia măsuri pentru asigurarea și păstrarea tuturor documentelor unităților economice, precum și a instituțiilor respective, îndeosebi a registrelor de stare civilă, arhiva fiind transportată în localitățile unde era adăpostită și populația. Trebuiau păstrate permanent legăturile telefonice între comunele județului și

instituțiile județene⁷. În vederea asigurării legăturii cu Comandamentul județean, pentru cunoșterea situației de pe teren, vor fi pregătite stații mobile de radio la Lovrin și Cenad (una urmând a fi instalată pe o șalupă militară). Direcția regională C.F.R. va pune la dispoziție vagoanele necesare pentru transportul materialelor în zona inundată.

Pentru asigurarea pazei bunurilor și a menținerii ordinii în timpul operațiunilor de evacuare, erau întărite posturile de Miliție cu membrii Gărzilor Patriotice din localitățile afectate și cu ofițeri și subofițeri detașați de la Inspectoratul Județean de Miliție. Întreprinderea de Rețele Electrice (I.R.E.T.) trebuia să asigure pe toată durata stării de urgență menținerea unei tensiuni normale de curent la stațiile de pompare și la ecluze, precum și echipe permanente de intervenție. După retragerea apelor se prevedea luarea măsurilor necesare pentru ca activitatea normală să fie reluată în cel mai scurt timp⁸.

În presă, prima informație legată de pericolul prezentat de apele Mureșului în județul Timiș a apărut în ziua de 17 mai sub titlul „Măsuri pentru prevenirea și combaterea inundațiilor pe teritoriul județului Timiș”, unde erau prezentate măsurile luate de către autorități în acest sens⁹.

În „Notă informativă privind unele aspecte ale activității din zona periclitată de inundații” din 18 mai 1970 se arăta că evacuarea animalelor și păsărilor decurgea conform planului întocmit de către Comandamentul județean, fiind evacuate până în acel moment 9.783 de bovine, 30.293 de porcine, 41.281 de ovine și 48.390 de păsări, pierderile fiind minime. În toate locurile unde au fost adăpostite animalele au fost luate măsuri de dezinfecție, au avut loc amenjări provizorii și au fost prevăzute stocuri de medicamente, starea sănătății animalelor fiind una bună.

În privința primirii și găzduirii populației evacuate, din informările provenite din zona Periam-Igriș, unde a avut loc operațiunea de evacuare, aceasta a decurs în bune condiții. Bolnavii au fost transportați cu mașinile Salvării la dispensare sau spitale, existând o evidență precisă cu locurile unde urmau a fi cazați oamenii. Se preciza că exista o solidaritate umană de apreciat, oamenii oferindu-se să-i găzduiască pe sinistrați. În același timp, aceștia doreau să se stabilească la rudenii, unii plecând, cu ajutorul autorităților, la Timișoara. Totodată, cei mai mulți erau adăpostiți la familii, astfel la Lovrin din 1.000 de cetățeni doar 150 sunt cazați

⁷ *Ibidem*, f. 11–13.

⁸ *Ibidem*, f. 14–15.

⁹ *Drapelul roșu* (17 mai 1970), 1–2.

„în comune” (probabil clădiri ale IAS-urilor, CAP-urilor etc., n.a.). Autoritățile au întâmpinat greutăți cu romii deoarece au fost găsiți cu păduchi, fiind în aceste condiții izolați¹⁰.

Cantinele și alte puncte de alimentare au fost aprovizionate cu alimente, fiind pregătite să asigure servirea mesei calde pentru sinistrați. La cantina S.M.A. Lovrin se solicita o cantitate mai mare de cartofi, precum și lapte pentru copii, la recomandarea medicilor. Se preciza că nu existau probleme deosebite privitoare la starea de sănătate a populației din regiunea afectată de inundații, dar pentru a fi pregătite de orice eventualitate, autoritățile au eliberat locuri în spitalele din Timișoara și în cel din Jimbolia. La spitalul din Lovrin au fost aduși 40 de bolnavi de la Periam, fiind necesare mai multe paturi, dar lucrurile urmau a fi rezolvate pe plan local, iar la Recaș erau asigurate condițiile pentru cazarea a 250 de copii¹¹.

Într-o altă „Notă” a autorităților se evidențiază că pe calea ferată Lugoj-Timișoara, la kilometrul 3, la podul de peste râul Timișul-Mort, apele au început să spele terasamentul, în zonă intervenind muncitori de la C.F.R. și membrii Gărzilor Patriotice din Lugoj. În același timp, în localitatea Luncani a avut loc o rupere de nori, iar nivelul apei de pe Bega a crescut. Au fost luate o serie de măsuri, precum evacuarea copiilor din Preventoriul Bulci, care au fost plasați la Liceul din Făget, iar în ziua de 17 mai au fost trimise din Făget 800 de kilograme de pâine locuitorilor din satele Căpâlnaș, Birchiș, Ostrov și Valea Mare (din județul Arad), o parte dintre aceștia aflându-se evacuați la Făget, iar alții pe dealurile din jur, pâinea urmând a fi distribuită ultimilor¹².

Și în localitatea Curtea râului Bega creștea rapid, fiind evacuate 10 case, autoritățile pregătind evacuarea altor locuințe; la Tomești, mai precis între Luncani și Tomești, apele Begăi s-au revărsat, fiind evacuate 10 case din Luncani și 13 din Tomești sat, precum și 10 familii din Tomești colonie. Și la Românești situația era dificilă și în consecință a fost ordonată evacuarea a șase familii, aflându-se în pericol fabrica și centrala telefonică de la Tomești. Primarul localității solicita material explozibil pentru detonarea unui baraj de la Păstrăvăria Luncani¹³.

Într-o „Informare” a autorităților se evidențiază că situația sanitară a populației din teritoriul

¹⁰ SJANT, fond *Comitetul județean PCR Timiș*, d. 25/1970, f. 25–26.

¹¹ *Ibidem*, f. 27.

¹² *Ibidem*, f. 30–31.

¹³ *Ibidem*, f. 38.

amenințat de inundații era bună. Populației din Igrăș, care a fost dislocată în cea mai mare parte la Bulgăruș (în afara unui număr mic de cetățeni apti de muncă), i s-a efectuat un control antiepidemic, înainte de a fi încartiruită în localitatea respectivă. Și starea sănătății locuitorilor din Cenad (evacuați la Tomnatic) și a celor din Periam era bună, fiind trimiși în locurile de criză medici, mașini de salvare, alte ambulanțe fiind pregătite la Timișoara pentru a interveni în caz de necesitate. De asemenea, se întocmeau planurile pentru evacuarea prevăzută în etapa a doua, asigurându-se echipele de medici și cadre medicale medii¹⁴.

La 19 mai 1970 situația privind inundațiile arăta că în Periam-Port numărul caselor inundate era 35, a celor distruse 5, iar a locuințelor avariate 30. Au mai fost inundate alte 15 construcții.

În privința familiilor evacuate, situația se prezenta astfel:

<i>Localitatea</i>	<i>Nr. familii evacuate</i>	<i>Nr. persoane evacuate</i>
Periam	540	1.600
Periam Port	38	98
Cenad	1.890	4.150
Sânpetru-Mare	876	2.370
Igrăș	803	2.020
Saravale	928	2.822
Beba-Veche	310	800
Chereștur	130	250
Pordeanu	30	75
Dudeștii-Vechi	530	1.700
Cheglevici	185	520
Colonia Bulgară	90	230
Sânnicolau Mare + Valcani	682	1.989
Total	7.032	18.624

(în document apare cifra 18.724).

Situația suprafețelor inundate se prezenta astfel:

<i>Localitate</i>	<i>Total suprafețe inundate</i>	<i>Din care cu culturi</i>
Periam	50	40
Cenad	742	742
Igrăș	475	325
Total ¹⁵	1.267	1.107

În „Nota Informativă” a Comitetului județean PCR Timiș către CC al PCR din 19 mai 1970, ora 17, se preciza că, în urma măsurilor adoptate, digul

¹⁴ *Ibidem*, f. 35–37.

¹⁵ *Ibidem*, f. 39.

pe Mureș, situat între localitățile Periam-Cenad, pe o lungime de 38 de kilometri nu a fost străpuns, deși apele râului au ajuns la cota maximă atât la Periam, cât și la Igrăș. Dar, se arăta în continuarea notei, pericolul se menținea, iar lucrurile se agrăvau în jurul comunei Cenad, punctul de ieșire a Mureșului din România, unde datorită creșterii rapide a Tisei, s-a ridicat și nivelul apei Mureșului. Un pericol mare îl prezentau și infiltrațiile prin dig, în acel moment acționându-se pentru localizarea și lichidarea acestora.

Comitetul Central al PCR era informat că viitura cea mai mare era așteptată a se produce în jurul orei 18.20, iar dacă apele din Mureș nu vor fi primite în Tisa atunci ele vor putea depăși coronamentul digului rupându-l, fapt ce avea efecte catastrofale asupra localităților Cenad, Beba-Veche, Chereștur, Cheglevici, Dudești, Sănnicolau-Mare. În zonă acționau forțe suficiente, urmărindu-se permanent evoluția apelor. Animalele au fost evacuate, iar întreaga cantitate de furaje concentrate era în siguranță. De asemenea, populația a fost evacuată, asigurându-i-se condiții bune de cazare în Lovrin, Tomnatic, Bulgăruș, majoritatea dintre cei refugiați fiind cazați la localnicii din comunele respective. Pentru hrana sinistraților au fost trimise diferite alimente, au fost extinse capacitățile cantinelor, mâncarea servită fiind consistentă și la un preț rezonabil. În zona unde a fost evacuată populația au fost trimiși medici și s-au constituit farmacii mobile, iar pentru copii sugari au fost expediate alimente speciale la sfatul medicilor¹⁶.

În „Nota” din 19 mai 1970, ora 6.30, transmisă de către primul-secretar al Comitetului județean PCR Timiș, Mihai Telescu (aflat la Cenad), acesta dădea dispoziții privitoare la reconfigurarea forțelor în bătălia cu apele. Primul-secretar atrăgea atenția asupra îngrijirii corespunzătoare a animalelor trimise în alte părți. Totodată, trebuia acordată o mare atenție copiilor sinistrați, a modului cum era îmbrăcată populația deoarece era frig. Se cerea o aprovizionare corespunzătoare cu lapte, lapte praf, preparate din carne și alte produse precum orez, paste, biscuiți, zahăr, dulciuri etc., controlarea cantinelor și deschiderea altora, în general să se asigure o aprovizionare în raport cu numărul locuitorilor evacuați.

La 19 mai autoritățile subliniau că situația era în continuare dificilă la Cenad, datorită posibilelor infiltrații și a staționării prelungite a apelor. Din nou se cerea o bună aprovizionare a cantinelor I.A.S., I.M.A., internatelor, creșelor, grădinițelor

cu fasole, orez, cartofi, paste făinoase, conserve etc., precum și verificarea modului în care se preluau la Combinatul Alimentar animalele și produsele animaliere. Trebuia să crească producția de lapte de vacă și de oaie și să fie verificat modul de plată la cantine. Era necesar ca mâncarea să fie variată și ieftină. În încheierea notei se preciza că trebuia gândită acțiunea de reîntoarcere a animalelor dislocate¹⁷.

Într-o notă telefonică, Comitetul orașenesc PCR Buziaș informa autoritățile județene că la data de 21 mai 1970, în urma unei ploii torențiale, pârâul Sălcioara a ieșit din matcă, inundând sectorul zootehnic al C.A.P.-ului Silagiu. În consecință, au fost luate măsuri de evacuare a animalelor, a furajelor existente, la acțiune participând 60 de militari, 50 de luptători din Gărzile Patriotice și 40 de membri cooperatori. S-a acționat și pentru restabilirea curentului electric, nivelul apei scăzând apoi¹⁸.

Și presa locală a relatat în ziua de 21 mai despre pagubele provocate de viiturile Mureșului, care au pătruns „în porțiunea dintre dig și firul apei”, inundând importante suprafețe de teren agricol și locuințe. Se relatează că la Periam creșterea bruscă a apelor Mureșului a început în dimineața zilei de 18 mai, atingând cota maximă în dimineața zilei următoare, când a fost inundat complet Periam-Port, situat între dig și malul Mureșului. Pericolul a cuprins în 19 mai și zona aflată în aval de Cenad, în dreptul ultimului canton de apărare de pe malul stâng, înaintea ieșirii râului din țară¹⁹.

La 21 mai, ora 19.30 într-o nouă „Notă Informativă” a Comitetului județean PCR Timiș către CC al PCR se relatează că apele Mureșului se aflau în scădere, în județ fiind inundată parțial localitatea Periam, fiind afectate 38 de case dintre care 16 au fost distruse, iar 22 avariate. Suprafața totală inundată era de 1.770 de hectare, toate căile de comunicație și liniile telefonice fiind funcționale, iar starea de sănătate a populației evacuate era bună, nefiind semnalate epidemii și, în consecință, nu s-au întreprins vaccinări. Doar Fabrica de pălării din Periam a întrerupt producția pentru că muncitorii au fost evacuați la Timișoara, unde și-au desfășurat activitatea în cadrul întreprinderii similare din municipiu. Fabrica din Periam nu a suferit avarii, în ziua de 22 mai urmând a fi reluată producția.

În localitățile afectate și mai ales în cele în care au fost adăpostiți sinistrații au fost trimise alimente

¹⁶ *Ibidem*, f. 44–45.

¹⁷ *Ibidem*, f. 41–43.

¹⁸ *Ibidem*, f. 47.

¹⁹ *Drapelul roșu* (21 mai 1970), 1–2.

suficiente, dar în primele zile de criză volumul mediu de mărfuri vândute a fost cu 30% mai mare ca cel normal, în special la ulei, zahăr, făinoase. Drept urmare, au fost întreprinse acțiuni pentru ca oamenii să fie lămurii că exista suficientă marfă, în acel moment volumul vânzărilor scăzând față de perioada respectivă, dar tot era cu 20% mai ridicat decât înainte de inundații²⁰.

În „Raportul informativ nr. 32/23 mai 1970 al Comisiei județene Timiș de apărare împotriva inundațiilor și ghețurilor” se arăta că în sectorul Periam-Cenad nivelul apei avea o tendință de creștere în zona Periam, din cauza creșterii ușoare de la Arad din 22 mai, iar în zona Cenad situația era staționară. În conformitate cu prognozele hidrologice publicate, datorită ploilor căzute pe cursul mijlociu, nivelul va crește ușor (5–10 centimetri), urmând apoi o scădere lentă. Nu au avut loc pierderi de vieți omenești, iar circulația pe căile de comunicație rutieră din județ se desfășura, în continuare, în condiții normale. Echipile de intervenție au supravegheat permanent digul de pe malul stâng al Mureșului, intervenindu-se în permanență pentru oprirea infiltrațiilor.

În perioada 15–22 mai au fost efectuate următoarele lucrări: de combatere a infiltrațiilor, de lărgire a banchetei cu terasamentul, diguri iepurești pe o lungime totală de circa 53 de kilometri, constând din saci umpluți cu pământ și umplutură de pământ. Situația însă rămânea gravă deoarece apa scădea lent din sectorul aval, infiltrațiile erau puternice, apăreau înmuieri și alunecări de taluze, care mențineau, în continuare, pericolul de rupere a digului și inundare a întregii zone. Se preciza că au fost informate statele vecine conform regulamentelor comune²¹.

Situația privind inundațiile la data de 23 mai 1970, ora 8, se prezenta astfel:

Situația la 22 mai, ora 8 Situația la 23 mai, ora 8

Nr. localități inundate parțial	2	2
Nr. case inundate	40	41
Nr. case distruse	16	21

²⁰ SJANT, fond *Comitetul județean PCR Timiș*, d. 25/1970, f. 48.

²¹ *Ibidem*, f. 41–42.

Nr. case avariate	24	20
Nr. familii evacuate	6.040	6.040
Nr. persoane evacuate	18.298	18.298
Suprafețe inundate	2.502 ha	3.509 ha
dintre care:		
Culturi	2.042 ha	2.745 ha
Linii electrice avariate	200 metri	200 metri
Animale evacuate		
Bovine	13.600	13.600
Porcine	45.500	45.500
Ovine	67.000	67.000
Păsări ²²	89.500	89.500

O notă din 22 mai 1970 consemna că în urma ploii din 21 mai o mare cantitate de apă s-a acumulat în unele sectoare din localitatea Dumbrăvița, fiind afectate circa 70 de hectare de culturi și semănături, care se aflau sub apă. Totodată, apa a inundat în cursul nopții 7–8 case, dintre care o locuință era în pericol de a se prăbuși, iar în timpul ploii a luat foc, din cauza unui fulger, depozitul de benzină al C.A.P.-ului, incendiul fiind stins.

Într-o „Notă privind evaluarea cheltuielilor efectuate pentru prevenirea inundațiilor și a pagubelor produse de acestea în luna mai 1970” se sublinia că în urma ploilor abundente care au căzut în bazinul superior al Mureșului, au fost depășite cotele de inundații la majoritatea posturilor hidrometrice, fiind astfel amenințată o bună parte din zona de nord-vest a județului Timiș, începând cu data de 17 mai.

În fața acestei situații, Comandamentul de apărare împotriva inundațiilor a dispus executarea unor lucrări de supraînălțare și consolidare a digului situat pe malul stâng al Mureșului, în zonele considerate critice, evacuarea preventivă a populației, animalelor și bunurilor materiale din așezările amenințate de furia apelor²³. Au fost afectate I.A.S.-urile de la Dudeștii Vechi, Sânnicolau Mare, Variaș și Făget, fiind distruse culturi pe o suprafață totală de 1.150 de hectare, dintre care 387 de

²² *Ibidem*, f. 53.

²³ *Ibidem*, f. 58.

hectare de grâu, 67 de hectare de orz, 128 hectare de porumb, 65 de hectare de floarea-soarelui, 104 hectare de culturi furajere etc. În sectorul vegetal cele mai mari pierderi le-au suferit IAS-urile Sânnicolau Mare și Periam.

De asemenea, la IAS-urile Sânnicolau Mare și Făget, în zona îndiguită, s-au produs avarii în sistemul de irigații, care se afla în construcție, precum și la unele clădiri. Se preciza că din suprafețele de cultură care au fost calamitate, vor putea fi reînsămânțate 477 de hectare cu culturi furajere. În sectorul cooperatist au fost calamitate în total 2.359 de hectare de culturi și plantații, dintre care 644 cu grâu, 225 cu orz, 115 cu porumb, 445 cu culturi furajere etc., cele mai mari pagube înregistrându-le cele două unități agricole cooperatiste din Cenad. Au fost degradate și unele construcții, iar la C.A.P.-ul Cenad I au fost distruse solarile întinse pe o suprafață de 3 hectare. Se estima, în cazul evacuării apelor, recuperarea parțială a producției pe o suprafață de 215 hectare.

În privința pierderilor înregistrate de populația din Periam și Cenad, până la 22 mai valoarea totală a pagubelor se ridică la suma de 984.320 de lei, din care 864.500 de lei la imobile. La aceasta se adăuga valoarea pierderilor la clădirile aflate în proprietatea Consiliului Popular al comunei Periam, care era de 35.000 de lei, suma totală fiind de 1.019.320 de lei.

În Cenad au fost inundate cinci imobile proprietate particulară, dintre care patru au fost distruse total, iar în Periam, în zona Periam-Port, din 36 de case care au fost inundate, 17 au fost distruse complet, 14 au fost grav avariate, iar 5 erau parțial avariate. Se preciza faptul că 33 dintre acestea erau imobile proprietate particulară, iar 3 de stat. Au mai fost inundate și două hectare suprefețe de grădină, care erau cultivate cu legume și zarzavaturi.

Valoarea pagubelor pricinuite de inundații în județul Timiș se ridică la suma totală de 58.192.000 de lei, autoritățile locale propunând Comisiei centrale ca și în județul Timiș să se aplice „Prevederile HCM nr. 626/21 mai 1970 privind inventarierea bunurilor calamitate și evaluarea pagubelor în urma inundațiilor din mai 1970”²⁴.

În „Nota telefonică” din 23 mai 1970 (ora 21.15) autoritățile județene erau informate că nivelul pârâului Glavița a crescut foarte mult, inundând o parte din localitatea Traian Vuia și punând în pericol și grajdurile din localitate, fiind luate măsuri pentru evacuarea animalelor. Viitura

amenința și alte localități aflate în aval, precipitațiile fiind foarte puternice, neîntrerupte²⁵.

Și Direcția Agricolă Timiș a elaborat o statistică privind situația culturilor agricole calamitate la C.A.P.-urile aflate în zonele inundate, în 24 mai fiind afectate în total 2.163 de hectare. În privința animalelor dislocate, numărul bovinelor se situa la 9.333 din care 3.744 de vaci, 23.401 porci, 28.692 de oi, 56.100 de păsări, efectivele fiind de la CAP-urile din Beba Veche, Cenad I și II, Chereștur, Cheglevici, Dudeștii Vechi, Igrăș, Periam, Sânpetru Mare, Sânnicolau Mare, Saravale, Valcani. Au fost înregistrate și pierderi de animale, fiind sacrificate 23 de bovine, 201 porci morți și 47 sacrificați, 27 oi moarte și 62 sacrificate (23 mai). În ceea ce privea situația pagubelor suferite de CAP-urile din zona Mureșului, la 24 mai aceasta era de 14.996 mii de lei²⁶. La 24 mai se comunica faptul că din cauza ploii și a umezelii, animalele erau în pericol să se îmbolnăvească de bronhopneumonie și, în consecință, se propunea să fie analizată varianta ca animalele care stăteau afară, în condiții proaste, să se reîntoarcă în unitățile agricole de care aparțineau²⁷.

În „Nota informativă” din 24 mai 1970, ora 11, comitetele comunale PCR comunicau: la Făget ploua neîntrerupt, dar Bega nu prezenta încă pericol de inundații; între localitățile Mănăștur-Leucușești, datorită apei interne, drumul este impracticabil; în comuna Traian Vuia apele pârâului Glavița erau în scădere față de seara precedentă, în schimb era în creștere debitul râului Sărad, care „se lărgea foarte mult”, fiind inundate 560 de hectare de culturi. În localitatea Nițchidorf apele pârâului Pogănici au crescut, fiind trimise camioane și alte mijloace rutiere pentru evacuarea sectorului zootehnic de la Duboz (în caz de necesitate).

De la Sacoșul Turcesc venea informația că râul Timiș creștea ușor în zona Uliuc, iar Pogăniciul a depășit la ora 10.30 cota de 4 metri la Otvești. În consecință, au fost mobilizați circa 150 de oameni, membri ai Gărzilor Patriotice, cooperatori pentru a ridica o porțiune de dig dinspre hotarul cu Blajova și pentru adâncirea unui canal de scurgere la marginea sectorului zootehnic de la C.A.P. Otvești. De asemenea, la podul de la Stamora se ridică un baraj de circa 40 de metri lungime, solicitându-se trimiterea a trei-patru bărci. Și la Ciacova au fost adoptate anumite măsuri pentru prevenirea pagubelor

²⁵ *Ibidem*, f. 80.

²⁶ *Ibidem*, f. 87–89.

²⁷ *Ibidem*, f. 91. Se mai arăta că la C.A.P.-uri au murit până în 24 mai, 230 de bovine (în special tineret), 248 de porci (cei mai mulți fiind porci), 89 de oi, în timp ce la IAS-uri 78 de porci.

²⁴ *Ibidem*, f. 58–72.

în cazul unor inundații pe râul Timiș, animalele fiind evacuate de pe albia majoră de la Petroman până la Grăniceri²⁸. În zona Cenad pericolul exista, în continuare, din cauza puternicelor infiltrații de apă care se produceau cu frecvență crescândă²⁹.

Organul central de presă al partidului *Scînteia* relatează la 24 mai că în județul Timiș au fost inundate 2.500 de hectare și o singură localitate, peste 15.000 de locuitori alături de militari fiind angrenați în apărarea și consolidarea digurilor de pe Mureș. Totodată, la aceste acțiuni de luptă contra inundațiilor au fost utilizate 750 de autocamioane și basculante, 150 de tractoare cu remorci, numeroase utilaje terasiere, 500 de vagoane de tren. Au fost evacuate preventiv 6.040 de familii, 126.000 de animale³⁰.

La 25 mai 1970, secretarul Comitetului comunal de partid din Gătaia comunica faptul că apele râului Bârzava au inundat începând din seara precedentă 4.302 hectare. În acel moment nivelul apei a scăzut, lucrându-se la evacuarea ei de pe terenurile agricole. Totodată, locuitorii și bunurile din 19 case, care erau amenințate a fi inundate, au fost evacuate. La Belinț, Bega s-a revărsat inundând peste 423 de hectare, la Criciova se aflau sub ape 525 de hectare în urma revărsării Timișului, iar la Bârna, pârâul Săraj a ieșit din matcă și a inundat unele suprafețe în localitățile Drinova, Bârna, Iurești (Jurești, n.a.) și Sărăzani. Se arăta în nota respectivă că animalele aparținând C.A.P.-ului Sărăzani au fost evacuate, fiind distruse de ape și două poduri, care însă au fost reconstruite. În acel moment, apele erau în retragere.

În localitatea Șag, au fost evacuate din albia majoră a râului Timiș bufetul și cooperativa de consum, neînregistrându-se pagube, iar la Lugoj un număr mare de oameni ai muncii au fost mobilizați în ziua de 24 mai pentru consolidarea digului. Organizația Comercială Locală (O.C.L.), Întreprinderea de Legume-Fruite (I.L.F.) și Întreprinderea de Comerț cu Ridicata pentru Produse Alimentare (I.C.R.A.) și-au evacuat preventiv mărfurile, iar C.A.P.-urile și I.A.S.-urile au transportat animalele în locuri unde nu exista niciun pericol. În acel moment, râul Timiș era staționar. La Lenauheim, datorită inundațiilor, s-a prăbușit o casă, 15 fiind amenințate, din care 9 la Lenauheim, 3 la Grabați și 3 la Bulgăruș (ambele sate aparțineau de Lenauheim), în timp ce în localitatea Fârdea 145 de hectare erau inundate³¹.

²⁸ *Ibidem*, f. 92.

²⁹ *Drapelul roșu* (24 mai 1970), 1.

³⁰ *Scînteia* (24 mai 1970), 2.

³¹ SJANT, fond *Comitetul județean P.C.R. Timiș*, d.

Un document datat tot în 25 mai, referitor la propuneri de transferare a unor activiști de partid în zonele inundabile, sublinia faptul că existau probleme în sectorul Gătaia-Jamu Mare legate de revărsarea râului Bârzava, iar la Ictar-Budinț cu Bega³².

Comisia județeană Timiș de apărare împotriva inundațiilor și ghețurilor a emis „Raportul informativ nr. 34/25 mai 1970” în care anunța că în sectorul Periam-Cenad apele Mureșului sunt staționare sau în scădere foarte lentă. Se preciza că datorită precipitațiilor abundente din ultimele 72 de ore, în bazinele superioare ale cursurilor de apă, majoritatea posturilor hidrometrice aveau cotele peste cele de atenție sau de inundație. Dirijarea volumului mare de apă din canalul Bega pe Timiș (în proporție de 80%), precum și volumul mare de apă adus de Timiș au dus la atingerea fazei I sau II în zona îndiguită, cu tendință de creștere în următoarele două-trei zile.

Drept urmare, pe linia de apărare de pe Mureș, malul stâng, s-a continuat supravegherea sectorului de dig, care aparținea de secția de apărare Cenad, în vederea descoperirii eventualelor infiltrații, scurgeri, înmuieri, alunecări de taluze, fiind necesare intervenții în mai multe puncte. Datorită creșterilor de nivele în sectoarele liniilor de apărare și a bălțirii apei pe o suprafață foarte mare de peste 39.000 de hectare, trebuiau puse în funcțiune 30 de stații de pompare pe sistemul Mureș-Aranca (Aranca, Mureș, Cenad, Periam Port), Bârzava (Partoș I și II, Tolvădia II, Lanca-Birda, Gad, Toager, Ghilad, Ciavoș, Cebza), Timiș-Bega (Cruceni, Rudna, Surgani, Ghiroda, Recaș), Beba Veche (Cherites, Uivar, Pustiniș, Jimbolia, Cenei, Utvin, Bobda). Pe dig situația era în continuare foarte dificilă, intervenindu-se permanent pentru a nu se produce o ruptură³³.

Situația pe teren în ziua de 25 mai 1970, la ora 8, se prezenta astfel:

Nr. localităților inundate parțial.....	2
Nr. caselor inundate.....	41
Nr. caselor distruse.....	21
Nr. caselor avariate.....	20
Nr. altor construcții avariate.....	15
Nr. de familii evacuate.....	6.040
Nr. de persoane evacuate.....	18.298
Suprafețe inundate.....	39.369 hectare
din care culturi.....	27.745 hectare
Linii electrice avariate.....	200 metri

25/1970, f. 97.

³² *Ibidem*, f. 96.

³³ *Ibidem*, f. 99.

Animale evacuate	
Bovine.....	13.600
Porcine.....	45.500
Ovine.....	67.000
Păsări.....	89.500

„Raportul Informativ nr. 35/26 mai 1970” arată că pe Mureș, în sectorul Periam-Cenad se înregistrau scăderi foarte lente, în timp ce pe celelalte râuri din județ apele au scăzut în general în bazinul superior sub cotele de atenție datorită faptului că undele de viitură s-au deplasat pe cursurile mijlocii și inferioare. Se preciza că în zonele respective au fost înregistrate creșteri foarte mari pe râurile Bârzava și în special pe Timiș. Au avut loc intervenții pentru oprirea infiltrațiilor pe linia de apărare Mureș, malul stâng, ca și pe Timiș la secțiile de apărare Cruceni, Rudna, Cebza (malul drept), Șag (malul drept și stâng), Albina, Bazoș, Ciavoș, Gad, Cebza (malul stâng), Uliuc-Chevereș.

Situația se menținea grea la digul de pe malul stâng al Mureșului din cauza nivelului ridicat al apei, precum și a faptului că o nouă undă de viitură se deplasa în aval. De asemenea, existau probleme la digurile de pe Bârzava inferioară și Timișul inferior unde în zilele următoare trebuiau luate măsuri mărite de apărare³⁴.

În „Nota” din 26 mai 1970, ora 8 se preciza că digul de pe Canalul „Șanțul italianului” (un canal al râului Bârzava) s-a rupt în dreptul localității Denta, fiind inundat un teren numit „Ferma lui Codin”. Apa revărsată punea în pericol și satul Partoș, fiind luate măsurile necesare pentru pregătirea evacuării animalelor, autoritățile cerând saci de nisip și motopompe în plus. Urma să fie închis și stăvilarul de pe Bârzava, fapt ce avea să contribuie la atenuarea situației critice fără să o rezolve însă în totalitate. Și la Racovița se solicitau mai multe motopompe pentru evacuarea apei de pe locurile inundate, fiind pus în funcțiune și deversarul de pe canalul Lanca-Birda³⁵. În aceeași zi, *Scînteia* relatează că în județul Timiș, în urma revărsării unor cursuri de apă, precum și a ploilor abundente căzute în ultimele zile, au fost inundate circa 39.000 de hectare³⁶.

În 30 mai 1970 pericolul inundațiilor în județ s-a atenuat, cotele râurilor Bârzava și Timiș fiind în scădere, iar Mureșul nu mai prezenta pericol pentru județul Timiș³⁷. În zona Gătaia, râul Bârzava a inundat 4.302 de hectare cu grâu, porumb, orz,

floarea soarelui, la Belinț râul Bega a pătruns pe 423 de hectare, la Criciova au fost inundate 525 de hectare de Timiș, la Fârdea și Partoș 145 de hectare. În noaptea de duminică spre luni apele pârâului Cernabora au ieșit din albie, existând pericolul inundațiilor Combinatului textil din Lugoj, intervenția localnicilor și a membrilor Gărzii Patriotice împiedicând acest lucru³⁸.

În „Nota informativă privind situația suprafețelor inundate și cu exces de umiditate precum și a suprafețelor calamitate” (din 30 mai 1970, semnată de către Mihai Telescu) se arată că pe lângă inundații, nivelul apelor freactice era ridicat, fapt ce a dus la inundarea și băltirea apelor pe mari suprafețe de teren agricol, din datele centralizate de către autorități până la 30 mai fiind afectate aproximativ 100.000 de hectare (dintre acestea 30.659 de hectare datorită revărsării râurilor și a infiltrațiilor, iar peste 66.000 de hectare din cauza excesului de umiditate, a apelor stagnante și a ridicării nivelului apelor freactice)³⁹.

Într-o informare a Comitetului municipal PCR Timișoara, intitulată „Cu privire la funcționarea comandamentelor pentru inundații” se arată că în multe locuri membrii acestora nu au acționat rapid, planurile pentru apărare împotriva inundațiilor erau prea generale, acțiunile de apărare au fost organizate prea slab, iar cetățenii au răspuns cu greu la chemările comandamentelor⁴⁰.

Într-un interviu acordat de către primul-secretar al Comitetului județean PCR Timiș, Mihai Telescu, acesta sublinia că au fost supraînălțate digurile din zonele Periam-Sânpetru-Igriș-Cenad pe o porțiune de 60 de kilometri. În același timp, demnitarul comunist evidențiază că în noaptea de 19–20 mai la Cenad s-au produs puternice infiltrații la baza digului supraînălțat, în condiții de ploaie puternică, iar acolo unde oamenii nu au putut interveni, respectiv în albia majoră a Mureșului, au fost calamitate 1.267 de hectare și distruse 16 case⁴¹.

Într-o notă telefonică referitoare la reîntoarcerea populației în Beba-Veche, Dudeștii Vechi, se preciza că locuitorii valizi de muncă (bărbații,

³⁸ *Drapelul roșu* (26 mai 1970), 1.

³⁹ SJANT, fond *Comitetul județean PCR. Timiș*, d. 25/1970, f. 128.

⁴⁰ *Ibidem*, f. 130.

⁴¹ *Ibidem*, f. 137–139. Au fost evacuate 7.332 de familii, s-au pus la adăpost 126.191 de animale și 89.000 de păsări. Într-un articol publicat în ziarul Comitetului județean PCR Timiș intitulat „Județul Timiș prezent cu toate forțele în acțiunea de redresare a vieții economice”, primul-secretar preciza că pagubele provocate de inundații în județ erau relativ mici, vezi *Drapelul roșu* (9 iunie 1970), 1.

³⁴ *Ibidem*, f. 104–105.

³⁵ *Ibidem*, f. 108.

³⁶ *Scînteia* (26 mai 1970), 2.

³⁷ *Drapelul roșu* (30 mai 1970), 2.

femeile fără copii, tinerii) se vor înapoia în comunele de mai sus. În privința transportului acestora, operațiunea era organizată de autoritățile din comunele care i-au adăpostit. Mijloacele de transport rămâneau în localitățile respective deoarece pericolul nu a trecut. De asemenea, animalele rămâneau în locurile de refugiu⁴². În cadrul ședinței Biroului Comitetului județean PCR Timiș din 30 mai, Mihai Telescu sublinia că se aflau sub apă aproximativ 100.000 de hectare, fiind necesare luarea unor măsuri ferme și rapide pentru scurgerea acestora⁴³.

În „Notă privind situația apărării împotriva inundațiilor în județul Timiș” (din 27 iulie 1970) se sublinia că în acel moment digurile care au fost construite de-a lungul timpului nu mai puteau asigura o apărare eficientă a terenurilor pe care le protejau. În continuare, s-a întocmit o sinteză a acțiunilor care s-au derulat pentru oprirea furiei apelor. Astfel, pentru a face față viiturii pe Mureș au fost concentrați peste 15.000 de oameni (7.800 localnici, 5.300 militari, 1.900 membri ai Gărzilor Patriotice), care au acționat pentru consolidarea și supraînălțarea râului. Au fost luate măsuri pentru evacuarea a 14 localități care au fost amenințate direct, în total fiind evacuate peste 7.700 de familii, aproximativ 24.000 de locuitori, 13.600 de bovine, 45.500 de porcine, 67.000 de ovine, 89.500 de păsări.

Se precizează că primele cote maxime au fost înregistrate în data de 19 mai la mira Periam, în zona dintre dig și albia majoră, fiind inundate 38 de case la Periam Port și două la Cenad, dintre acestea 16 fiind distruse, iar 24 avariate. De asemenea, a fost avariata linia electrică ce alimenta Periam Port, fiind inundată o suprafață totală de 2.502 de hectare terenuri agricole din care 2.042 hectare cu culturi. În toate sectoarele supuse presiunii apelor au avut loc puternice infiltrații, înmuieri și alunecări de taluze, străpungeri prin infiltrații.

În data de 22 mai s-au înapoiat familiile refugiate din Periam, iar în ziua de 26 mai cele din celelalte 13 localități, fiind luate măsurile convenite pentru normalizarea vieții, dar Mureșul era supravegheat în continuare.

Ca urmare a ploilor abundente din zilele de 16–24 mai, s-au produs importante unde de viitură pe râurile din restul județului Timiș. Primele creșteri semnificative au fost înregistrate pe râul Bârzava în 22 mai, când au fost atinse cotele de inundații la Bocșa Vasiova în județul Caraș-Severin.

⁴² *Ibidem*, f. 148.

⁴³ *Ibidem*, d. 6/1970, f. 150.

Pe Timiș apele au început să crească, depășind cota de atenție în data de 23 mai la Teregova, în aceeași zi înregistrându-se creșteri importante la Făget pe Bega, la Otvești și Pogăniș, precum și la Stamora pe Moravița. Deplasându-se înspre aval, undele de viitură au crescut peste cota de atenție și chiar de inundație pe toate cursurile de ape din județul Timiș și, asociate cu ploile neîntrerupte din 24 și 25 mai, suprafața inundată a crescut la peste 39.000 de hectare din care aproape 28.000 erau terenuri cultivate. În consecință, pentru evacuarea rapidă a apei s-au pus în funcțiune 37 din cele 39 de stații de pompare din județ și au fost săpate șanțuri de scurgere.

În ziua de 25 mai în momentul trecerii vârfului unde de viitură prin postul Coștei, apele maxime au intrat în sistemul de îndiguire a Timișului, tot acolo fiind îndreptate apele suplimentare ale Begheiului care depășeau „capacitatea de transport a canalului la Timișoara”. Au fost luate, totodată, măsuri de apărare pe sectorul inferior al Timișului. În secțiunea Grăniceri, vârful de viitură a fost atins în noaptea de 26/27 mai, în acel moment având loc intervenții pentru apărarea digurilor Timișului în sectorul Gad-Grăniceri pe malul stâng și Rudna-Cruceni, pe malul drept. Se menționa că în celelalte zone apele scădeau, nivelul lor apropiindu-se de cel normal, luându-se toate măsurile necesare pentru eliminarea apelor din localități și de pe terenurile agricole⁴⁴.

În „Nota privind principalele concluzii ce s-au desprins ca urmare a inundațiilor din primăvara acestui an și unele propuneri pentru înlăturarea unor asemenea situații în viitor” (datată 31 august 1971) se arăta că inundațiile din primăvara aceluia an reprezentau un „fenomen nemaiîntâlnit de 70 de ani”, fiind inundate peste 100.000 de hectare de teren agricol. Fenomenul a fost posibil din cauza acoperirii cu „apă a zonelor de dig-mal, inundarea cu ape de infiltrare prin și pe sub fundația digurilor de apărare, revărsarea cursurilor de apă din zona neîndiguită, ridicarea nivelului apelor freactice și inundarea unor terenuri fertile prin stagnarea apelor din ploii”.

Printre cauzele care au determinat inundațiile și care au provocat importante pierderi agricole erau identificate următoarele: inexistența lucrărilor de regularizare a debitelor mari pe cursurile de apă din județ, lipsa unei densități corespunzătoare a rețelelor de canale de desecare care să ducă la o scurgere mai rapidă a apelor în sistemele existente, lipsa totală a lucrărilor de desecare „menite să

⁴⁴ *Ibidem* d. 25/1970, f. 114–119.

asigure în anumite zone coborârea nivelului freatic la cel puțin 1,5 metri, condiție necesară pentru dezvoltarea culturilor și executarea la timp a lucrărilor agricole”, necesitatea de a fi redimensionate și completate unele sisteme de desecare care au fost realizate cu mult timp în urmă, împotmolirea rețelei de canale datorită pantei reduse și funcționării acesteia sub parametrii proiectați⁴⁵.

În „Notă privind situația economico-financiară a C.A.P. în urma calamităților naturale și unele măsuri necesare pentru redresarea lor”, întocmită la 2 decembrie 1970, se arată că datorită excesului de umiditate au fost compromise în lunile mai-iunie culturile pe 54.668 de hectare, au fost calamitate parțial culturile pe 56.946 de hectare, rămânând neînsămânțate la sfârșitul lunii iunie peste 57.000 hectare teren arabil. În urma acestor dezastre, pagubele se ridicau la peste 280 de milioane de lei, la care se adăugau cele datorate neînsămânțării suprafețelor precizate mai sus⁴⁶.

În „Informarea realizată de către Comisia pentru evaluarea pagubelor din județul Timiș”, rezulta că din datele centralizate pagubele produse în urma inundațiilor din mai-iunie 1970 se ridicau la suma totală de 129.344 mii lei, din care unitățile afectate direct au suferit pierderi în valoare de 119.223 mii lei, la care se adăuga suma de 10.121 mii de lei provenită de la unitățile care nu au fost afectate direct de inundații, dar care au suportat cheltuielile necesare pentru prevenirea sau combaterea calamităților sau pentru ajutorarea sinistraților.

Pagube mari au fost înregistrate de către unitățile agricole socialiste, fiind în valoare de 112.209 mii lei, 201 Cooperative Agricole de Producție având pierderi de 63.447 mii de lei, iar 27 de Întreprinderi Agricole de Stat în valoare de 48.156 mii de lei. A fost calamitățile în total o suprafață de 71.048 hectare teren arabil, din care la CAP-uri 49.287 hectare, iar la IAS-uri 21.056 hectare, în timp ce suprafețele de teren arabile calamitate parțial erau de 78.554 hectare, din care la CAP-uri 45.732 hectare, iar la IAS-uri 32.694 hectare. Cele mai importante pagube s-au înregistrat la cereale pentru boabe, respectiv grâu, secară, porumb⁴⁷.

Raportul subliniază faptul că datele privitoare la pagubele suferite de către Cooperativele Agricole de Producție au fost estimate în parte deoarece până la data întocmirii acestuia (20 iunie 1970) nu s-a putut calcula întreaga suprafață calamitățile ca urmare a ploilor care au căzut în perioada 1–15

iunie. În lunile mai-iunie au fost efectuate lucrări de intervenție la diguri în valoare totală de 12.670 de mii lei, de supraînălțări provizorii de 9.720 mii de lei, de consolidări provizorii de diguri de 2.950 mii de lei. Populația din zonele sinistrate a suferit pagube în valoare totală de 231 mii de lei, din care 208 mii de lei în urma distrugerilor și prăbușirilor de case de locuit, toate fiind produse în mediul rural. Din acestea, distrugerile de locuințe se cifrau la 153 de mii de lei⁴⁸.

Într-o altă „Notă informativă” se preciza că în comunele și satele afectate de inundații, au existat 41 de case inundate, 21 distruse, iar 20 avariate⁴⁹, fiind afectate circa 107.000 de hectare. În județul Timiș în urma inundațiilor nu au fost distruse sau avariate diguri de apărare, având loc infiltrații la nivelul banchetei și de înmuieră a terenului de fundație pe râul Timiș, în sectorul aval, în dreptul localităților Grăniceri și Cruceni la digurile de pe malul drept și stâng. De asemenea, pe digul drept al canalului Bârzava în dreptul localităților Socabanloc au avut loc eroziuni mai pronunțate ale malului albiei minore⁵⁰.

O altă analiză privitoare la inundațiile care au afectat județul Timiș în primăvara anului 1970 evidențiază că inundațiile cele mai mari au avut loc în bazinul Vinga-Biled, Beregsău. Totodată, a reieșit faptul că atât pe Mureș, cât și pe celelalte râuri interioare ale județului au existat în sistemul de îndiguire, în timpul viiturilor, puncte mai slabe⁵¹. Pe Mureș a existat pericolul ca apele să treacă peste digul stâng, în zona din aval a sectorului comun de graniță cu Ungaria, în special din cauza unui fenomen de „remuu local”, dar și posibilitatea ruperii digului datorită infiltrațiilor în mai multe puncte. Cu acest pericol, într-o măsură mai mică, s-au confruntat și cei care apărau digurile de pe râul Timiș. În privința râului Bârzava, între 24 și 31 mai nivelul apei a crescut mult, fapt care a dus la intrarea în faza a treia de apărare în zona amenajată aval de localitatea Deta, însă în zona neamenajată Bârzava a depășit malurile, inundând terenurile agricole din apropiere și amenințând unele construcții⁵².

În concluzie, marile inundații din România din primăvara anului 1970 au afectat și județul Timiș, e drept într-o măsură mai mică față de alte zone ale țării. Într-o primă etapă, principalul pericol s-a datorat apelor Mureșului, care a produs mari pagube în județul vecin, Arad. În fața acestei

⁴⁵ *Ibidem*, f. 184.

⁴⁶ *Ibidem* f. 196.

⁴⁷ *Ibidem*, f. 200. Calculele prezentate în documente au și unele mici greșeli (n.a.).

⁴⁸ *Ibidem*, f. 201–202.

⁴⁹ *Ibidem*, f. 204.

⁵⁰ *Ibidem*, f. 225–226.

⁵¹ *Ibidem*, d. 6/1970, f. 386–387.

⁵² *Ibidem*, f. 391–392.

situații, autoritățile județene au întocmit ample planuri de apărare (începând cu data de 15 mai 1970), fiind mobilizate importante forțe umane (localnici, militari, membri ai Gărzilor Patriotice, specialiști din diverse domenii). În fața pericolului revărsării apelor, populația locală, animalele și alte bunuri au fost evacuate, în general aceste operațiuni având loc în bune condiții (nu s-a înregistrat în județ niciun deces în rândul locuitorilor județului, iar numărul animalelor moarte nu a fost ridicat). Asistăm și la multiple gesturi de solidaritate umană față de cei nevoiți să-și părăsească în fața puhoaielor casele și avutul, dar și la donații în bani, produse, bunuri materiale din partea locuitorilor județului Timiș către cei aflați într-o situație și mai grea din cauza inundațiilor. Măsurile luate, modul cum s-a acționat pentru protejarea digurilor au împiedicat inundații devastatoare ale apelor Mureșului.

Situația s-a complicat însă după data de 23 mai, când, în urma ploilor abundente, dar și a topirii zăpezii în zona montană, nivelul celorlalte râuri importante ce străbăteau județul Timiș (Bega, Timiș, Bârzava), dar și al afluenților acestora, a

crescut foarte mult, atingând cotele de inundație. În ciuda eforturilor uneori supraomenești ale oamenilor aflați în luptă cu stihiiile naturii, eforturi care nu pot reieși din datele seci ale documentelor și poate nici din reportajele din presa acelor vremuri, apele au inundat unele zone din județ, fiind afectate atât locuințe ale oamenilor, cât și terenuri agricole cultivate în special cu grâu, porumb, secară etc. Printre cauzele principale care au determinat aceste revărsări ale apelor amintim: inundarea zonelor dintre maluri și diguri, infiltrări ale apei în dig (au avut loc bătălii cumplite pentru împiedicarea acestor infiltrări), revărsarea râurilor din zonele neîndiguite, creșterea nivelului apelor freactice, ca și ploile neîntrerupte care au căzut în a doua parte a lunii mai și începutul lunii iunie. Astfel, frumoasa lună mai s-a transformat, în anul 1970, pentru marea parte a locuitorilor județului Timiș, ca și a țării, într-una întunecată, cu multe pierderi și suferință.